

Анотація.

Левкіна Р.В., Цуканов В.Ю., Левкін А.В. Використання теорії мультимножин при реінжинірингу організаційних систем.

У даній роботі розглянуті основні поняття теорії мультимножин і реінжинірингу організацій, а також розроблені моделі деяких аспектів процесу реінжинірингу відділу маркетингу.

Ключові слова: реінжиніринг, модель, мультимножина.

Аннотация.

Левкина Р.В., Цуканов В.Ю., Левкин А.В. Использование теории мультимножеств при реинжиниринге организационных систем.

В данной работе рассмотрены основные понятия теории мультимножеств и реинжиниринга организации, а также разработаны модели некоторых аспектов процесса реинжиниринга отдела маркетинга.

Ключевые слова: реинжиниринг, модель, мультимножество.

Abstract.

Levkyna R.V., Tsukanov V.U., Levkyn A.V. The use of the theory of multisets when reengineering organization systems.

In this paper, the basic concepts of the theory of multisets and re-engineering organizations, as well as the developed models of certain aspects of the process of reengineering the marketing Department.

Key words: reengineering, model, MultiSet.

УДК 631.15.001.7

**АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
ТВАРИННИЦЬКОЇ ГАЛУЗІ І ШЛЯХИ ЇЇ ПОКРАЩЕННЯ В
РЕАЛЬНИХ УМОВАХ**

**МОРОЗОВ В.І., К.Е.Н.,
МОРОЗОВ І.В., Д.Т.Н., ПРОФЕСОР,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Постановка проблеми у загальному вигляді. Головною економічною задачею, яка стоїть перед сільським господарством, є підвищення його ефективності за рахунок інтенсифікації технологічних процесів на основі науково-технологічного прогресу і окремих засобів механізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для задоволення оптимальних потреб населення республіки в тваринницькій продукції забезпеченість на рік повинні становити: м'ясом – 80 кг, молоком – 400 кг, яйцем 285 шт. у розрахунку на одиницю населення. Але аналіз становища тваринницької галузі дає підставу констатувати, що показники виробництва продуктів тваринництва не задовольняють сучасним вимогам [1, 2, 3].

Формування цілей статті. Метою статті є аналіз сучасного стану тваринницької галузі в Україні і в Харківській області з наведенням шляхів покращення цієї галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Починаючи з 1990 року сільське господарство в силу різних причин погіршується з усіх галузей у тому числі тваринницькій [4].

В останній галузі таке становище характеризується в першу чергу зменшенням поголів'я худоби, виробництва і споживання кормів [5-7].

Аналіз сучасного стану в Україні і Харківській області дає підстави констатувати, що споживання основних видів продукції тваринницької галузі, крім споживання яєць, на початок становлення незалежної України не задовольнялись в повній мірі потреби населення [8-10]. В 1990 р. споживання м'яса та м'ясної продукції на одну особу становило в Україні 85%, а в області 84% від потреби. Молока та молочних продуктів в той час становило відповідно 93 і 94 % від потреби.

Ці показники 10 років знижувались і в 2000 р. становили: м'яса і м'ясних продуктів в Україні і Харківській області відповідно 48 і 42 %, молока і молочних продуктів – відповідно 49 і 42 %.

Починаючи з 2000 р. споживання цих продуктів тваринницької галузі зростає. Наприклад у 2009 р. в Україні і області ці показники досягли: м'яса і м'ясних продуктів відповідно 62 і 66 %; молока і молочних продуктів – відповідно 53 і 54 % від потреби на одну особу.

В 1990 р. всі показники тваринницької галузі в Україні і області знижувались у порівнянні з 1985 р. Поголів'я худоби та птиці в Україні у відсотках в цей період становила: великої рогатої худоби (ВРХ) – 92,4; корів – 94,6; свиней – 96,7; овець та кіз – 91,2; птиці – 97,4 [11-13].

Починаючи з 1990 р. всі види худоби в Україні і області зменшувались. В 2000 р. поголів'я худоби становило відповідно у відсотках до 1990 р.: ВРХ – 38,3 і 36,5; корів – 59,2 і 52,3; свиней – 39,4 і 33,6; овець та кіз – 22,3 і 27,9; птиці – 50,3 і 41,9.

В 2010 р. поголів'я становило у відсотках до 1990 р. відповідно:

ВРХ –18,3 і 15,2; корів – 31,4 і 24,2; свиней –40,9 і 26,0; овець і кіз – 20,5 і 26,1; птиці – 82,8 і 65,5.

Аналіз поголів'я у тваринницькій галузі дозволяє констатувати, що наявність птиці у господарствах зменшувалось до 2000 р., а після цього періоду поголів'я птиці почало збільшуватись і в 2015 р. в Україні воно становило 82,9 % до 1990 р.

Останні види худоби постійно зменшувались із різною динамікою.

Зменшення поголів'я відбувається з декількох чинників. По-перше в ході реформування сільськогосподарських підприємств, в дійсності відбулося або повна ліквідація великих тваринницьких комплексів, або їх розподілення на дрібні, що супроводжувалось різким скороченням поголів'я худоби.

Зміна поголів'я на початку 90-х років проходило в соціально-економічних умовах, які були пов'язані з розпадом Радянського Союзу і початком становлення самостійної України. В цей період функціонували колгоспи і радгоспи, крупні тваринницькі комплекси, зменшилися і деякі виробничі зв'язки між міністерствами, окремими галузями, підприємствами, застосовувались існуючі на той час різні технології виробництва продукції тваринництва, заготівлі кормів, наявності необхідної кормозбиральної техніки.

Більш інтенсивне зменшення поголів'я худоби у другій половині 90-х років можна пояснити тим, що в цей час тваринницька галузь, як і в цілому економіка України продовжували деградувати в Україні і в Харківській області в силу уже названих чинників.

Також серед чинників зменшення поголів'я худоби треба назвати відсутність мотивації у аграрників, наявність диспаритету цін на тваринницьку продукцію, індиферентне ставлення керівництва до цієї галузі, відсутність належної фінансової, технічної, матеріальної і організаційної допомоги з боку держави, а також переміщення молоді із сіл в міста, або за кордон, тобто відсутність робочої сили.

До характеристик умов динаміки поголів'я до 2000 р. слід додати організаційно-економічну і технологічну дисципліни, які викликані процесом становлення самостійної держави і пов'язаного з цим зникненням, удосконаленням і появою нових виробничих відносин.

Повільне зменшення поголів'я і деяка стабілізація його з 2000 до 2010 р., на наш погляд, в першу чергу пояснюється виходом Указу Президента в 1999 р. і пов'язаного з ним початком налагодження виробничих зв'язків і виробництва тваринницької продукції як в

окремих господарствах, так і в цілому у тваринницькій галузі області і України. На жаль і в 2005 і в 2010 роках поставлені задачі щодо поголів'я і заготівлі кормів не виконані.

Щодо продуктивності худоби треба відмітити наступне. В Україні і області виробництво м'яса і молока з 1990 р. зменшувалось. Так в 2000 р. у порівнянні з 1990 р. виробництво м'яса і молока у відсотках становила в Україні відповідно 38,2 і 42,6. У Харківській області ці показники були відповідно 37,0 і 42,5 %.

Виробництво м'яса має в Україні в 2005 р. становило 36,6 % до 1990 р. З цього року виробництво м'яса позитивну динаміку і в 2015 р. становило 54,1 % до 1990 р. В області цей показник майже не змінився.

Виробництво молока в Україні і області з 1990 р. до 2000 р. зменшилось відповідно до 51,6 % і 42,5 %. З цього часу практично не змінювалось і в 2014 р. становило відповідно 45,4 % і 41,4 % у порівнянні з 1990 р.

Удій молока від однієї корови в Україні в середньому на рік становив у 1990 р. 2863 кг і постійно зростає. В 2015 р. цей показник становив 5500 кг. [14-16].

Відносно рівня рентабельності продукції тваринництва слід констатувати, що основні види продукції у республіці і області були рентабельними тільки у 1990 р. Після цього року всі види продукції за винятком яєць були збитковими. Причому рівень збитковості по всіх видах продукції коливався в Україні від – 4,4 до 43,3 % у 2013 р., а по області – від 7,0 до – 55,2 % у 2013 р.

На наш погляд збитковість продукції пояснюється диспаритетом цін на сільськогосподарські і промислові товари, реформуванням підприємств, що супроводжується зміною виробничих зв'язків між структурами АПК і не достатком техніки і її не обґрунтованим підбором [17].

Для пояснення динаміки показників проаналізуємо витрату кормів за дослідний період. Витрата кормів на одну умовну голову великої рогатої худоби в центнерах кормових одиниць зменшилась з 32,5 ц у 1990 р. до 29,6 ц у 2000 р. Починаючи з 2000 р. цей показник збільшився до 32,3 ц у 2009 р. А в 2013 р. цей показник був зафіксований 30,9 ц.

Загальна витрата кормів у тваринництві починаючи з 1990 р. (103,6 млн. т.) постійно в Україні зменшувалась і в 2013 р. становила 34,6 млн. т. кормових одиниць.

Збільшення заготівлі кормів перш за все пов'язане з

покращенням забезпеченості технікою і зокрема кормозбиральною.

Кормовиробництво – важлива галузь сільського господарства, науково-технічний рівень якої не тільки визначає стан тваринництва, але і суттєво впливає на ефективність рослинництва, збереження родючості ґрунтів і навколишнього середовища.

Створення стійкої збалансованої кормової бази для сільськогосподарських тварин і птиці є однією з умов, яка забезпечує перехід кормовиробництва на промислову основу.

Загалом кризові явища у тваринництві спричинені такими факторами: нерегульованість економічних відносин у народногосподарському комплексі, низький рівень господарювання, нехтування технологічними вимогами, науково обґрунтованими ресурсозберігаючими технологіями, відсутність об'єктивного економічного аналізу виробничої діяльності, на основі якого приймаються ефективні управлінські та технологічні рішення, недостатня селекційно-племінна робота та годівля тварин, відсутність коштів в необхідній кількості.

В цих умовах, при гострому дефіциті власних джерел фінансування особливу увагу слід приділити залученню іноземного капіталу.

Формування ринкових умов господарювання в аграрному секторі взагалі і в тваринницькій галузі зокрема за негативного впливу кризових явищ зумовлює потребу в пошуках можливостей зростання ефективності сільськогосподарського виробництва, в тому числі і в тваринництві.

Висновки. Для досягнення стабілізації, а в подальшому і збільшення поголів'я худоби необхідно здійснювати відновлення галузі на інвестиційно-інноваційній основі та забезпечення високого рівня інтенсивності виробництва.

Збільшення виробництва продукції тваринницької галузі неможливо без додаткових фінансових вкладень.

Отже іноземні інвестиції є важливим джерелом фінансування підприємств, передачі технологій та створення робочих місць, що активно сприяє економічному зростанню, підвищенню життєвого рівня. Тому створення сприятливих умов для залучення іноземного капіталу залишається важливою проблемою економічного розвитку.

Таким чином, ефективний розвиток тваринництва може бути успішним на підставі інтенсивних методів організації і технології галузі на підставі зміцнення кормової бази, підвищення продуктивності праці, рентабельності і зміцненню економіки усієї галузі.

Література.

1. Статистичний збірник України 2010-2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
2. Статистичний збірник. Регіони України 2010-2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
3. Стратегія соціально-економічного розвитку Харківської області на період до 2011 р. : [монографія] / За ред. **Є.П. Кушнарьова**. – Х. : Вид. Дім «НЖЕК», 2004. – 448 с.
4. **Присяжнюк М.В.** Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / **М.В. Присяжнюк, М.В. Зубець, П.Т. Саблук** та ін.; за ред. **М.В. Присяжнюка, М.В. Зубця, П.Т. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка, М. Федулова**. – К. : ИНЦ ІАЕ, 2011 – 1008 с.
5. **Морозов В.І.** Економічний аналіз кількісного і якісного стану тваринництва і шляхи його покращення / **В.І. Морозов** // Вісник ХНАУ. – № 7. – Харків, 2002. – С. 237-241.
6. **Морозов В.І.** Економічне обґрунтування кормозбиральних машин / **В.І. Морозов** // Вісник ХНАУ. – № 10. – 2004. – С. 346-351.
7. **Морозов В.І.** Стан кормової бази та її вплив на розвиток тваринництва / **В.І. Морозов** // Проблеми економіки агропромислового комплексу і формування його кадрового потенціалу. – К, 2000. – Том 2. – С. 579-583.
8. **Присяжнюк М.В.** Ціновий механізм в системі підвищення ефективності виробництва / **М.В. Присяжнюк** // Проблеми ефективного функціонування АПК в умовах нових форм власності та господарювання. За ред. **П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Е. Мазнева**. – Київ, 2001. – С. 262-263.
9. **Рудницька А.В.** Про склад витрат на виробництво продукції / **А.В. Рудницька** // Механізм господарювання і економічна динаміка в АПК. Вісник ХДАУ. – № 8. – Харків, 2001. – С. 74-76.
10. **Деркачевська Н.В.** Актуальні завдання формування ринку продуктів тваринництва / **Н.В. Деркачевська, С.В. Остряніна** // Механізм господарювання і економічна динаміка в АПК. Вісник ХДАУ. – № 6. – 2001. – С. 245-248.
11. **Морозов В.І.** Економічний аналіз кількісного і якісного стану тваринництва і шлях його покращення / **В.І. Морозов** // Вісник ХНАУ. – № 7. – 2002. – С. 237-241.
12. **Саблук П.Т.** Стан економіки і реформи в АПК України та завдання вчених економістів-аграрників (доповідь) / **П.Т. Саблук** // Економіка АПК. – 1999. – № 1.
13. **Зимовець В.Н.** Затрати і доходи у виробництві молочної продукції. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора ек. наук. / **В.Н. Зимовець**. – Київ, 1995.
14. **Морозов В.І.** Рентабельність виробництва продукції тваринництва. / **В.І. Морозов** // Ринкова трансформація економіки АПК. – Ч. 3. – 2002. – С. 457-460.

15. **Оляднійчук Н.В.** Інтенсифікація галузей тваринництва в сільськогосподарських підприємствах: [монографія] / **Н.В. Оляднійчук, В.С. Уляничук** // – Умань : Сочинський, 2010. – 216 с.

16. **Бей Н.О.** Організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності продукції скотарства: Автореф. дис. к.е.н. 08.07.02 / **Н.О. Бей**; Ін-т аграр. Ек. УААН. – К., 2002. – 20 с.

17. **Батов Б.М.** Організаційно-економічні напрями підвищення ефективності підвищення кормо виробництва в с.- г. підприємствах. автореф. дис. к. е. н. : 08.06.01 / **Б.М. Батов**; Нац. Агр.-ун-т. – К., 2004. – 23 с.

References.

1. Statystychnyy zbirnyk Ukrainy 2010 – 2015rr. [Statistics of Ukraine 2010-2015]. *ukrstat.gov.ua*. Retrived from www.ukrstat.gov.ua [in Ukrainian].

2. Statystychnyy zbirnyk. Rehiony Ukrainy 2010-2015 rr. [Statistical zbirnik. Regions of Ukraine 2010-2015]. *ukrstat.gov.ua*. Retrived from www.ukrstat.gov.ua [in Ukrainian].

3. **Kushnaryov Ye. P.** (Ed.). (2011). *Strategiya sotsialno-ekonomichnogo rozvytku Harkivskoyi oblasti na period do 2011*. [The strategy of social and economic development of the Kharkov region for the period until 2011]. Kharkiv : Vyd. Dim «INZhEK», p. 448 [in Ukrainian].

4. **Prysiazhniuk M.V., Zubets M.V., Sabluk P.T.** (Eds.). (2011). *Abrarnyyi sektor ekonomiky Ukrainy (stan i perspektyvy rozvytku)* [The agrarian sector of the economy of Ukraine (st I perspectives rozvytku)]. Kyiv : YNTs IAE, p. 1008 [in Ukrainian].

5. **Morozov V.I.** (2002). Ekonomichniy analiz kilkisnogo i yakisnogo stanu tvarynnystva i shliakhy yoho pokrashchennia [Economic analysis of quantitative and qualitative state of livestock and ways of its improvement]. *Visnyk KhNAU – Bulletin KhAI*, No. 7, pp. 237 – 241 [in Ukrainian].

6. **Morozov V.I.** (2004). Ekonomichne obgruntuvannia kormozbyralnykh mashyn [Economic justification feed machines]. *Visnyk KhNAU – Bulletin KhAI*, No. 10, pp. 346-351 [in Ukrainian].

7. **Morozov V.I.** (2000). Stan kormovoi bazy ta yii vplyv na rozvytok tvarynnystva [State of fodder and its impact on the livestock]. *Problemy ekonomiky ahropromyslovoho kompleksu i formuvannia yoho kadrovoho potentsialu - Problems of Economics agriculture and the formation of its human resources*, Vol. 2, pp. 579-583 [in Ukrainian].

8. **Prysiazhniuk M.V.** (2001). Tsinovyi mekhanizm v systemi pidvyshchennia efektyvnosti vyrobnyctva [The price mechanism in the system to improve production efficiency]. *Problemy efektyvnoho funktsionuvannia APK v umovakh novykh form vlasnosti ta hospodariuvannia - Problems effective functioning of APC in terms of new ownership and management*, Kyiv, pp. 262 – 263 [in Ukrainian].

9. **Rudnytska A.V.** (2001). Pro sklad vytrat na vyrobnyctvo produktsii [The composition of production costs]. *Mekhanizm hospodariuvannia i ekonomichna dynamika v APK; Visnyk KhDAU – An economic mechanism and economic dynamics in agriculture. Bulletin of KSAU*, No. 8 pp. 74 – 76 [in Ukrainian].

10. **Derkachevska N.V., and Ostrianina S.V.** (2001). Aktualni zavdannia

formuvannya rynku produktiv tvarynnystva [Recent job market formation livestock products]. *Mekhanizm hospodariuvannya i ekonomichna dynamika v APK: Visnyk KhdAU – An economic mechanism and economic dynamics in agriculture. Bulletin of KSAU*, No. 6, pp. 245-248 [in Ukrainian].

11. **Morozov V.I.** (2002). Ekonomichnyi analiz kilkisnoho i yakisnoho stanu tvarynnystva i shliakh yoho pokrashchennia [Economic analysis of quantitative and qualitative status of livestock and the way of its improvement]. *Visnyk KhdNAU – Bulletin of KHNAU*, No. 7, pp. 237-241 [in Ukrainian].

12. **Sabluk P.T.** (1997). Stan ekonomiky i reformy v APK Ukrainy ta zavdannia vchenykh ekonomistiv-ahrarynykiv (dopovid [The economy and reforms in agricultural sector of Ukraine and the task of scientists agricultural economists (report)]. *Ekonomika APK – Economy AIC*, No. 1 [in Ukrainian].

13. **Zymovets V.N.** (1995). Zatraty i dokhody u vyrobnytvsti molochnoi produktsii [Costs and revenues in the production of dairy products]. *Dissertation of doctor of economic Sciences*. Kyiv. [in Ukrainian].

14. **Morozov V.I.** (2002). Rentabelnist vyrobnytvstva produktsii tvarynnystva [The profitability of livestock production]. *Rynkova transformatsiia ekonomiky APK – Market transformation of economy AIC*. Kyiv, pp. 457-460 [in Ukrainian].

15. **Oliadniichuk N.V., and Ulianchuk V.S.** (2010). *Intensyfikatsiia baluzei tvarynnystva v silskohospodarskykh pidpriemstvakh [Intensification of livestock industries in the agricultural enterprises]*. Uman: Sochinskyi, p. 216 [in Ukrainian].

16. **Bei N.O.** (2002). Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm pidvyshchennia konkurentospromozhnosti produktsii skotarstva [Organizational-economic mechanism of increase of competitiveness of products Livestock] *Abstract of Dissertation of candidate of economic Sciences*. Kyiv, p. 20 [in Ukrainian].

17. **Batov B.M.** (2004). Orhanizatsiino-ekonomichni napriamy pidvyshchennia efektyvnosti pidvyshchennia kormo vyrobnytvstva v s.-h. pidpriemstvakh. *Abstract of Dissertation of candidate of economic Sciences*. Kyiv, p. 23 [in Ukrainian].

Анотація.

Морозов В.І., Морозов І.В. Аналіз економічної ефективності тваринницької галузі і шляхи її покращення в реальних умовах.

В статті зроблений аналіз стану тваринницької галузі в Україні і Харківській області, зокрема поголів'я худоби, її продуктивності і шляхи покращення галузі, споживання населенням основних видів продукції тваринництва і її рентабельності; виробництва і споживання кормів; споживання населенням основних видів продукції тваринництва.

Метою статті є аналіз на підставі статистичних даних і реальних показників галузі в Україні і харківській області з наведенням причин становища галузі і шляхів її покращення.

Методи досліджень заклалися в збірці початкових даних поголів'я худоби і птиці починаючи з 1985 р., аналіз і динаміки поголів'я, з'ясування причин цих змін, впливу

виробництва і споживання кормів, організаційне, матеріальне і фінансове забезпечення галузі в різні періоди досліджень.

Отримані результати досліджень мають наукову новизну і практичну значущість і являються підставою для визначення шляхів покращення тваринницької галузі.

Ключові слова: економічна ефективність, тваринництво, рентабельність.

Аннотация.

Морозов В.И., Морозов И.В. Анализ экономической эффективности животноводческой отрасли и пути ее улучшения в реальных условиях.

В статье выложен анализ животноводческой отрасли в Украине и харьковской области, в частности поголовья скота, производительности, пути улучшения отрасли и ее рентабельности; производство и потребление кормов; потребления населением продукции животноводства.

Целью статьи является анализ на основании статистических данных и реальных показателей отрасли в Украине и харьковской области с наведением причин положения отрасли и путей ее улучшения.

Методы исследований заключались в сборе исходных данных поголовья скота и птицы начиная с 1985 г., анализе динамики поголовья, установления причин этих изменений, влияния производства и употребления кормов, организационное, материальное и финансовое обеспечение отрасли в разные периоды исследований.

Полученные результаты исследований представляют научную новизну и практическое значение и являются основанием для определения путей улучшения животноводческой отрасли.

Ключевые слова: экономическая эффективность, животноводство, рентабельность.

Abstract.

Morozov V., Morozov I. Analysis of the economic efficiency of livestock breeding and ways to improve it in real conditions.

The article contains an analysis of livestock breeding in Ukraine and the Kharkov region, in particular livestock numbers, productivity, ways to improve detachments and their profitability; Production and consumption of feed; Consumption of livestock products by the population.

The purpose of the article is to analyze on the basis of statistical data and real indicators of the industry in Ukraine and the Kharkov region with the identification of the causes of the situation of the industry and ways to improve it.

Methods of research consisted of collecting initial data of livestock and poultry since 1985, analyzing the dynamics of the livestock, determining the causes of these changes, the impact of production and consumption of feed, organizational, material and financial support for the industry in different periods of research.

The obtained research results are of scientific novelty and practical importance and are the basis for determining ways to improve the livestock sector.

Key words: economic efficiency, farming profitability.